

Rusijai nereiks naudoti karinės jėgos prieš Ukrainą

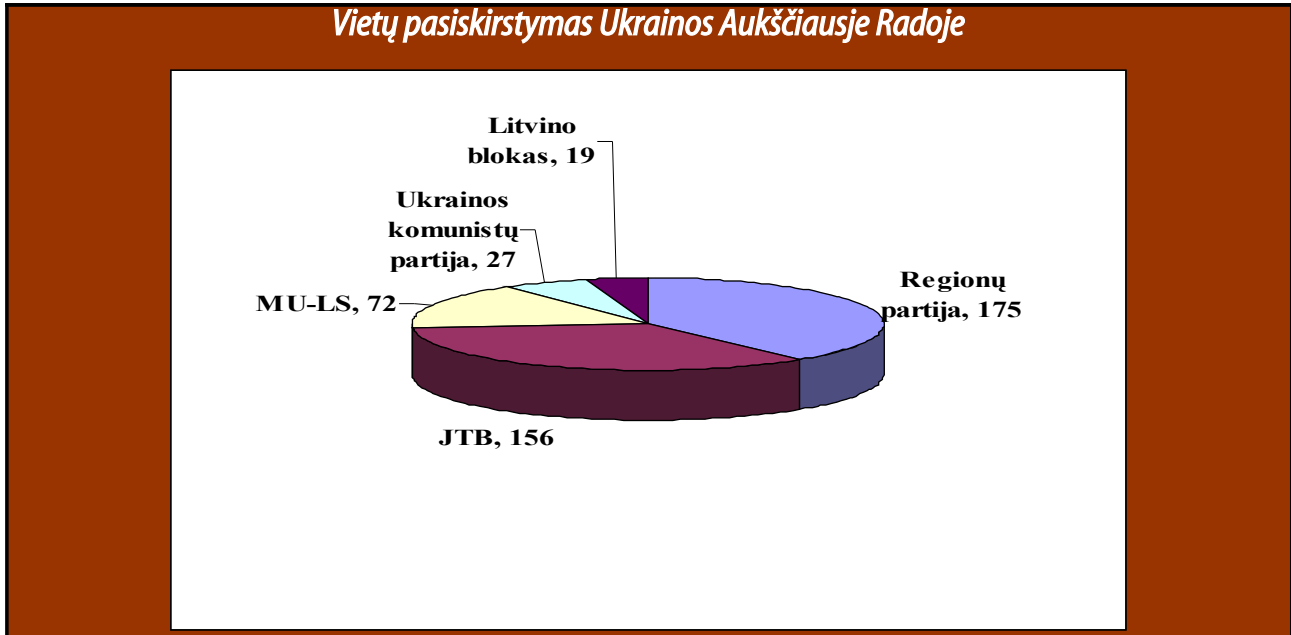
Laurynas Jonavičius, Rytų Europos studijų centras

Po Maskvos sprendimo panaudoti karinę jėgą Gruzijoje buvo pradėta kalbėti apie tai, kad panašūs įvykiai gali pasikartoti ir Moldovoje bei Ukrainoje. Tačiau panašu, kad karinių veiksmų, siekiant išlaikyti savo įtaką Ukrainoje, Krekliui imtis nereikės. Pastarųjų dienų įvykiai Aukščiausioje Radoje rodo, kad Kijevas pats vis labiau pamiršta Oranžinės revoliucijos idealus...

Naktį iš antradienio į trečiadienį demokratinių permainų Ukrainoje šalininkų - Julijos Tymošenko bloko (JTB) ir „Mūsų Ukrainos – Liaudies savigynos“ bloko (MU-LS) – keliai galutinai išsiskyrė. Neeiliniame MU-LS frakcijos posėdyje buvo priimtas sprendimas pasitraukti iš koalicijos su JTB. Taip pasielgti buvo nuspręsta po to, kai JTB, kartu su V.Janukovičiaus Regionų partija (RP) antradienį kartu balsavo už keturis įstatymų projektus, gerokai apribojusius Ukrainos prezidento įgaliojimus ir išplečiančius šalies premjero (t.y. Julijos Tymošenko) galias. Įstatyme, numatančiame Ministrų kabineto įgaliojimus, patvirtinti pakeitimai, apribojantys Prezidento galias: iš įstatymo pašalintos normos dėl to, kad valdanti koalicija turi teikti premjero kandidatūrą Prezidentui, kad Vyriausybė privalo užtikrinti Prezidento aktų įgyvendinimą, kad Prezidentas turi teisę dalyvauti Vyriausybės posėdžiuose; taip pat naujame įstatyme numatoma teisė premjerui vesti derybas ir pasirašyti tarptautines sutartis; Vyriausybei taip pat suteikta teisė savarankiškai (nesivadovaujant Prezidento aktais) leisti potvarkius ir nurodymus; prezidentas neteko Vyriausybės aktų iniciatyvos teisės ir kt. Įstatyme dėl Ukrainos Saugumo tarybos veiklos nuostatų Vyriausybei perduoti įgaliojimai tvirtinti tarybos organizacinę struktūrą, jos narių skaičių ir sudėtį. Kompetencija skirti regioninių skyrių vadovus suteikta Saugumo tarybos pirmininkui. Kitaip sakant, faktiškai Ukrainos Saugumo tarybos kontrolė perėjo Vyriausybės žinion. Galiausiai, įstatyme „Dėl Konstitucinio teismo“ gerokai supaprastinta apkaltos Prezidentui procedūra, kuri anksčiau buvo labai sudėtinga. Be to, rugsėjo 2 dienos posėdyje Aukščiausioji Rada atmetė Prezidento veto dėl įstatymo „Apie Aukščiausios Rados laikinąsias tyrimo komisijas ir laikinąsias specialias komisijas“. Būtent šis įstatymas supaprastina parlamento galimybes pradėti Prezidento apkaltos procedūrą, kadangi leidžia Radoje įsteigti specialią laikiną komisiją, kuri galėtų nagrinėti prezidento įvykdytus veiksmus – tokius kaip valstybės išdavimas ar kiti nusikaltimai. Tam, kad būtų pradėta apkaltos procedūra, pakanka 226 deputatų parašų (Aukščiausioje Radoje yra 450 vietų). Minėtas įstatymas Radoje buvo priimtas dar 2007 m. kovą. Tų pačių metų balandį V.Juščenka, motyvuodamas tuo, kad „atskiros įstatymo normos prieštarauja Konstitucijai“ vetavo įstatymą. Dabar jo veto buvo atmestas. ***Tokie pakeitimai Ukrainos teisės aktuose iš esmės paverčia Prezidentą tik simbolines funkcijas turinčia figūra ir daro Ukrainos politinę sistemą parlamentinę.***

Stebintiems Ukrainos politines aktualijas toks įvykių posūkis nebuvo didelė staigmena. Įtampa tarp JTB ir MU-LS pastaruoju metu nuolatos augo, o žinant J.Tymošenko ambicijas perimti realų vadovavimą šaliai į savo rankas, jos nesutarimai su dabartiniu šalies vadovu V.Juščenka buvo netgi užprogramuoti. Galima priminti,

kad vienas iš pagrindinių V.Juščenkos sąjungininkų – prezidento sekretoriato vadovas V.Baloga – netgi apkaltino J.Tymošenko pasikėsinimu jį nužudyti.

Pastebėtina, kad ne visos MU-LS koalicijai priklausančios partijos palaikė sprendimą pasitraukti iš valdančiosios koalicijos (prieš balsavo Ukrainos liaudies judėjimas ir grupės „Liaudies savigyna“ atstovai). Pagal koalicinį susitarimą numatyta, kad per ateinančias 10 dienų koalicijos partneriai turi sureguliuoti vidinius nesutarimus. Priešingu atveju Radai bus duota 30 dienų, per kurias jis turės susitarti dėl naujos valdančiosios koalicijos. Jei to padaryti nepavyks, Prezidentas įgaus teisę paleisti parlamentą ir skelbti neeilinius rinkimus. V.Juščenka jau paskelbė, kad šalyje „vyksta politinis perversmas, kurio tikslas – įvesti premjero diktatūrą“. Paprastai tariant, Ukraina atsidūrė dar vienos politinės krizės akivaizdoje.

Blokas „Mūsų Ukraina – Liaudies savigyna“

- Mūsų Ukraina
- Ukrainos liaudies judėjimas (*Народный рух України*)
- Ukrainos respublikinė partija „Sobor“
- Ukrainos europinė partija
- Ukrainos liaudies partija (*Українська народная партія*)
- Tėvynės gynėjų partija
- Pilietinė partija „Pora“ (*Громадянська партія «Пора»*)
- Krikščionių demokratų sąjunga
- Pirmyn, Ukraina!

Krikščionių demokratų sąjungos ir „Pirmyn, Ukraina!“ deputatai sudaro „Liaudies savigynos“ grupę.

Pasak apžvalgininkų, labai tikėtina, kad, norėdamas išlaikyti savo įtaką ir galias, Ukrainos prezidentas sieks Aukščiausiosios Rados paleidimo. V.Juščenkos „Mūsų Ukrainos“ pasitraukimas iš valdančiosios koalicijos

puikiai tai įrodo. Kova dėl valdžios (būtent dėl valdžios, o ne dėl galimybės stiprinti Ukrainos politinę ar ekonominę sistemas) Ukrainoje vis dar primena kovinius Hollywood'o filmus – su muštynėmis (Radoje tai beveik įprasta) ir nuolatinė intriga „o kas bus toliau“. Nors iš šono stebėti, kaip rutuliosis įvykiai gal ir įdomu, pačiai Ukrainai toks nuolatinis kovinių filmų žiūrėjimas tik kenkia.

Rusija laimi be karo

Vertinant platesniame kontekste ir žvelgiant į Ukrainą kaip kovos tarp Rusijos ir Vakarų įtakos objektą, nuolatinė netikrumo ir net chaoso būseną akivaizdžiai yra palankesnė Rusijai. Nuolatos konfliktuodami tarpusavyje ir siekdami įtvirtinti savo valdžią, Ukrainos įstatymų leidėjai iš esmės neturi laiko vykdyti realias vidines reformas. Žinant tai, kad Ukrainos įstatymo viršenybės, kovos su korupcija ir kiti rodikliai vis dar yra tragiški (vertinant siekio gauti kvietimą stoti į ES kontekste), permanentinė politinė krizė tik mažina Kijevo patrauklumą Vakarų akyse. Tuo pačiu metu niekais verčiamos ir kai kurių ES šalių (tarp jų – ir Lietuvos) pastangos įtikinti Briuselį, kad Ukraina verta europinės perspektyvos. Galiausiai, energetinė Ukrainos priklausomybė nuo Rusijos: Ukrainos politika jau seniai yra tapusi oligarchų, turtus besikraunančių iš tos pačios energetikos, tarpusavio kovų lauku. Šiais metais ta pati J.Tymošenko, pamiršusi visas savo „oranžines idėjas“, važiavo į Maskvą ir kalbėjosi su V.Putinu apie būsimas dujų kainas Ukrainai. Daugelis apžvalgininkų tuomet vieningai kalbėjo, kad premjerė pasirengusi atsisakyti pro-vakarietiško Ukrainos kurso mainais į Rusijos paramą vidaus politinėje kovoje. Akivaizdu, kad šansas pasinaudoti galimybe padidinti populiarumą sumažinant energetinių išteklių kainas yra nepaprastai viliojantis. Pasinaudoti juo J.Tymošenko gali ir pamiršdama „oranžinius idealus“. Galios kovoje dėl valdžios idealams vietos beveik nelieta.

Galiausiai, jau ketvirtadienį (rugsėjo 4 d.) Regionų partija Aukščiausioje Radoje užregistravo nutarimo projektą, kuriame siūloma iš pareigų pašalinti dabartinį užsienio reikalų ministrą Vladimirą Ogryzko. Priminsime, kad pagal iki šiol galiojusius susitarimus, užsienio reikalų ministro skyrimo teisė priklauso šalies prezidentui. Kitaip sakant, Regionų partija metė dar vieną iššūkį V. Juščenkai. O šis iššūkis labiausiai naudingas būtent Rusijai. Jei Regionų partijai pavyktų į Ukrainos užsienio reikalų ministro kėdę pasodinti savo žmogų, jei J.Tymošenko pavyktų visiškai panaikinti dabartines prezidento galias ir jei Ukraina toliau skęstų nuolatinėse intrigose bei neeilinių rinkimų chaose, Ukrainos vakarietiškos gravitacijos perspektyvos tik mažėtų.

Kaip baigsis dar viena Ukrainos politinė krizė, kol kas pasakyti sunku. Susiskaidžiusi etniškai, draskoma politinių lyderių konfliktų kol kas Ukraina yra tiesiausiame kelyje dar vienos spalvotos revoliucijos link. Blogiausia tai, kad tokia revoliucija (arba net pilietinis karas) gresia ne tik Ukrainos demokratizacijai, bet ir jos teritoriniam vientisumui. Po įvykių Gruzijoje Krymas vis garsiau kalba apie savo siekius atsiskirti nuo Ukrainos. Šiame kontekste bet koks rimtesnis vidinis politinis konfliktas gali tapti pretekstu Krymui imtis realių veiksmų, siekiant atsiskyrimo nuo Kijevo kontrolės. Jei tai įvyktų, visam regiono saugumui ir stabilumui iškilų milžiniška grėsmė.